

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Α° (16°)

Ἀθήνα, Σάββατο, 31 Αὐγούστου 1919

ΑΡΙΘ. 38 (647)

ΣΟΥΡΗΣ

Πέθανε και ὁ Σουρῆς. Καὶ τώρα : "Ένας Ρωμιὸς λιγότερο, ὅπως εἶπε ὁ Σπαταλάς. Δὲν μπορεῖ νὰν τὸ ἀρνηθεῖ κανεὶς, κι ὁ ἀπαιτητικώτερος ἀκόμα φίλος τῶν γραμμάτων, πὼς ἔπαιξε κι αὐτὸς κάποιον ρόλο στὴν ἐποχὴ του. Τὸ ρόλο τοῦ φαιδροῦ, τοῦ διασκεδαστικοῦ, τοῦ ἀκακου σχολιαστῆ τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας, τῆς Ρωμαϊκῆς ζωῆς γενικὰ σὲ κάθε φανερῶμά της. Σατυρικός ποιητής, ὄχι. Οὔτε Λασκαράτος, οὔτε κὰν Ἀλέξανδρος Σούτσος, οὔτε Ἡλίας Συναδινός, οὔτε Μολφέτας. Ἀστεῖος, χαριτολόγος, ἔξυπνος, καλαμπουριστής, ναί — και μὲ τὸ παραπάνω. Ἡ μεγάλη εὐκολία πὼν εἶχε νὰ φτειάνει στίχους, ἀκόμα και νὰ σκέφτεται μὲ στίχους, θὰν τοῦ λογαριασθεῖ κι αὐτή. Ἀρετὴ του μεγάλη κ' ἡ ρίμα του, ἡ πότε παιγνιδιάρια και πότε τσουχερή. «Τιμὰ ὡς τόσο ἡ ρίμα τὸ Σουρῆ», γράφει ὁ Ψυχάρης στὴν ἀλυσμόνητη κι ἀπέθαντη ὁμώνυμη κριτικὴ του μελέτη. «Τοῦ δίνει δικαίωμα στὴν ποιητικὴ, στὴ φιλολογικὴ τὴν ὑπέλληψη τοῦ κόσμου». Καὶ παρακάτω : «Σὰ νάγινε ρίμα ὅλος ὁ Σουρῆς ἀπὸ τὴν κορφή στα νύχια. Κι ἀλήθεια, κάποτες τρομάζεις, λές μήπως ἡ ρίμα δὲν τοῦ ἄφησε θέση στὸ πού του για καμιὰν ἄλλη σκέψη». Ἔτσι. Αὐτὸ εἶναι. Ὁ τρισεγγάλος ὁ Ψυχάρης, ὅπως ὅλα πῆς ἐποχῆς μας, ἔτσι και τὸ Σουρῆ, ἓνα φαινόμενο τῆς ἐποχῆς μας κι αὐτὸν, τὸν χαρακτήρισε ἐπιγραμματικά, μὰς τὸν ἔδωσε ὀλάκερο, μ' ἕναν ἀφορισμὸ του.

Ἡ ἐξέλιξί του, ἡ ἰδεολογική, εἶταν αὐτή : "Όταν δυὸ ἀγνοὶ και ἀληθινοὶ ἐπαναστάτες, ὁ Βλάσης Γαβριηλίδης μὲ τὸ «Μὴ χάνεστε» κι ὁ Κλεάνθης Τριαντάφυλλος μὲ τὸ «Ραμπαγὰ», μαζώξανε γύρω τους, γύρω ἀπὸ τὴν κόκκινη σημαία τους, ὅλους τοὺς ριζοσπάστες νέους τῆς ἐποχῆς, πὼν ἀγωνιζόντουσαν, αὐτοὶ κι ὁ Θέμος Ἄννινος μαζί μὲ τὸ Ροῖδη, ἀπὸ τὸν «Ἀσμοδαῖο», νὰ γκρεμίσουν ὅ,τι σάπιο εἶχε ἡ κοινωνία μας κ' ἡ φιλολογία μας κ' ἡ πολιτικὴ μας, ἄρπαξε κι ὁ Σουρῆς, σὰ νέος τῆς ἐποχῆς κι αὐτὸς τότες, κάποιον πελέκι στὰ χέρια του κι ἀρχίνησε κι αὐτὸς νὰ χτυπάει μαζί μὲ τοὺς ἄλλους. Μὰ μόλις ἔβγαλε τὸ «Ρωμιό»

του, μὰ μόλις, νὰ ποῦμε, χειραφετήθηκε, πέταξε τὸ ἐπικίντυνο πελέκι ἀπὸ τὰ χέρια του κι ἄρπαξε τὸ κουνουδάτο κοικλί τοῦ Ριγκολέτου. Καὶ τὸ κουνούσε μ' ἐπιτυχία ἴσαμε τὸ τέλος τῆς στιχορραγικῆς του ζωῆς.

Ὁ Ψυχάρης λέει ἀκόμα : «Πολύ, μὰ πολὺ περίεργο εἶναι πὼν ὁ Σουρῆς μὲ τὰ μάγια του εἶδε ν' ἀκολουθήσουνε στὴν Ἑλλάδα κ' ἔμπροσθα σπουδαῖα, σημαντικὰ, τραγικὰ μάλιστα και τὰ εἶδε νὰ ταραξοῦνε ἢ τοῦλάχιστο νὰ συγκινησοῦνε τὸ Ἔθνος... Μπορεῖ ὡστόσο νὰ πει κανεὶς πὼς τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὁ Σουρῆς δὲν κατάλαβε». Αὐτὸ εἶναι. Εἶδε και δὲν κατάλαβε. Ἄλλο ζήτημα ἂν ἤθελε και δὲν μποροῦσε ἢ ἂν μποροῦσε και δὲν τὸνέ σύφερε νὰ καταλάβει. Λογαριασμὸς δικὸς του αὐτός. Ἐμεῖς εἶδαμε μόνο πὼς δὲν κατάλαβε τίποτα. Καὶ τοῦτο γιατί ποτέ του δὲ δοκίμασε ἢ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ γκέμια τῆς ἀφηνιασμένης Κοινῆς Γνώμης, μὰ πάντα ἀφέθηκε νὰ σέρνεται, δορυάλωτος, στὸ νικηφόρο ἄρμα της. Ἀγάπησε, βλέπετε, λαχτάρησε, ἀγκάλιασε τὴ Δημοτικότητα. Κι ὁ ἔρωτας αὐτῆς τῆς Κίρκης τέτια ὀλέθρια ἀποτελέσματα φέρνει. Σὲ θάφτει ζωντανό.

Γιατὶ ζωντανὸς θάφτηκε κι ὁ Σουρῆς. Ἡ δημοτικότητά του εἶτανε ὁ τάφος του. Ὅσο κι ἂν τὸνέ λιβάνισε ὁ φιλολογικὸς κι ὁ δημοσιογραφικὸς ὄχλος, ὅσο κι ἂν τὸν εἶχε μαμμύθρεφτό του, ὅσο κι ἂν τὸν ἀνακηρυχνε κάθε ὥρα και στιγμὴ στολίδι του και δόξα του, τίποτ' ἄλλο δὲν κατάφερε μὲ ὅλ' αὐτὰ, παρὰ νὰ τοῦ σκάψει βαθύτερα τὸ λάκκο του και νὰ τὸνέ ρίξει μέσα σ' αὐτόν, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ φυσικὸ του τὸ θάνατο. Ὡμὴ μὰ τραγικὴ ἀλήθεια.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Πρέπει νὰ ξέρον πὼς δὲν εἶναι τοῦ καθενὸς τέτοιαι ἀγῶνες, μὲ ὅλη τὴν καλὴ διάθεση τοῦ καθενὸς, πὼς ἀνάγκη θὰ εἶναι νὰ παραδώσουνε τῶν ὅλων τους τὴν τιμὴ σὲ τρεῖς, σὲ δυὸ, σὲ ἓνα, ἀδιάφορο, μὰ πάντα σὲ δοκιμασμένους στρατιῶτες τοῦ λόγου, σὲ ἀνθρώπους τῆς φωτιᾶς, μελετημένους ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, και ἀρματομένους ὡς τὰ δόντια, πὼν εἶτε μῖς Τέχνης εἶναι ἀκριβοὶ, εἶτε μῖς Ἐπιστήμης λειτουργοί, θὰ εἶναι πάντα μαστόροι.

Παλαμᾶς